

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE
**MOŽNOST UVEDBE UNIVERZALNEGA TEMELJNEGA
DOHODKA V SLOVENIJI**

Ljubljana, 6. februar 2019

ANDREJA RAJH

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Andreja Rajh, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Možnost uvedbe univerzalnega temeljnega dohodka v Sloveniji, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem red. Prof. dr. Črtom Kostevcem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo - predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih - kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD.....	1
1 DEFINICIJE UTD	2
2 ARGUMENTI ZA IN PROTI UTD	4
2.1 Argumenti za UTD.....	4
2.2 Argumenti proti UTD.....	7
3 PILOTNI PROJEKTI UTD	10
3.1 Finska	10
3.2 Kanada: Ontario	11
3.3 ZDA: Zvezna država Kalifornija, Oakland	12
3.2 Analiza pilotnih projektov	12
4 PREDLOGI FINANCIRANJA UTD	15
4.1 Obstoječi predlogi financiranja UTD.....	16
4.2 Predlog financiranja UTD v Sloveniji.....	18
SKLEP	20
LITERATURA IN VIRI	21

KAZALO TABEL

Tabela 1: Primerjava pilotnih projektov UTD na Finskem, Kanadi in ZDA.....	14
Tabela 2: Mesečni znesek UTD, ki bi bil enak obstoječim dajatvam in neobdavčenim dodatkom.....	17
Tabela 3: Bruto javnofinančni stroški in porazdelitveni učinki UTD: vsi posamezniki.....	17
Tabela 4: Finančni viri za financiranje UTD	19

SEZNAM KRATIC

ang. - angleško

BDP – bruto domači proizvod

EUR – (ang. euro); evro

GBP – (ang. Great British Pound); britanski funt

IMF – (ang. International Monetary Fund); Mednarodni denarni sklad

OECD – (ang. Organisation for Economic Cooperation and Development); Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj

RS – Republika Slovenija

SURS – Statistični urad Republike Slovenije

UTD – univerzalni temeljni dohodek

ZDA – Združene države Amerike

UVOD

Univerzalni temeljni dohodek (v nadaljevanju UTD) postaja vse pogostejši predmet razprave različnih deležnikov, predvsem v povezavi z iskanjem rešitev glede zagotovitve socialne varnosti in odprave revščine. Zadnja gospodarska kriza je še dodatno pospešila razmisleke o UTD kot rešitvi za globalne probleme povezane z revščino, brezposelnostjo, dohodkovno neenakostjo ter socialno varnostjo. Razprava o UTD se je iz akademske ter politične sfere premaknila širše, saj sta v podporo ideji UTD pristopila tudi Mark Zuckerberg in Elon Musk, predvsem skozi izraženo skrb zaradi vpliva razvoja visokih tehnologij ter digitalizacije na trg dela ter socialno varnost posameznika. Namen naloge je ugotoviti ali je sploh mogoče zagotoviti vzdržno financiranje UTD s proračunskimi sredstvi, ne glede na siceršnji finančni in gospodarski položaj. Cilj naloge je skozi analizo obstoječih pilotnih projektov, simulacij izračunov financiranja in z lastnim izračunom, ugotoviti ali je mogoče zagotoviti vzdržno financiranje UTD s proračunskimi sredstvi v taki višini, ki bi zagotavlja eksistenco posamezniku, v času njegove delovno aktivne dobe. Financiranje UTD je predvideno ob predpostavki ceteris paribus. Mogoča je zgolj prerazporeditev znotraj obstoječega proračunskega okvira, z novim manjšim davčnim prihodkom. Rešitev naj bi bila tako skladna z realnim in družbenopolitičnim položajem v državi.

Raziskovalni pristop k nalogi je deduktiven, s pomočjo proučitve ter analize raznolikih primarnih in sekundarnih virov. Raziskovalna strategija temelji na kvantitativnem raziskovanju s poglobljenim analiziranjem izbranih primerov – pilotnih projektov ter primerjave le-teh. Iskanje skupnih točk in razlik. Pristop k znanstveni pojasnjevanju temelji na preverjanju postavljenih hipotez, s pomočjo obstoječih dognanj na obravnavanem področju. V nadaljevanju so navedene hipoteze, ki bodo v okviru naloge z osvetlitvijo različnih vidikov potrjene ali zavrnjene.

Hipoteza 1: Uvedba UTD v višini, ki bi zagotavljala eksistenco posamezniku nima realne podlage, saj predstavlja preveliko finančno breme in tveganje za proračun in vzdržnost javnih financ.

Hipoteza 2: UTD je mogoče uvesti v okviru obstoječe socialne politike ter v okviru proračunskih zmožnosti, vendar višina UTD v tem primeru ne dosega, še manj presega višino praga revščine niti minimalnega dohodka. Višina UTD tudi ne dosega višine denarne socialne pomoči, ki predstavlja osnovo zadovoljevanje minimalnih življenjskih potreb za preživetje posameznika.

Hipoteza 3: Uvedba UTD v Sloveniji niti ni potrebna glede na visoko egalitarnost družbe ter relativno urejen sistema socialne države. Na podlagi Ginijevega koeficienta se namreč Slovenija uvršča med države z najnižjo stopnjo dohodkovne neenakosti. Prav tako gre za pretirano paternalistično idejo, ki daje državi oziroma vladi preveliko vlogo in moč nad posameznikom.

Hipoteza 4: Uvedba UTD ne rešuje bistvene probleme države na področju trga dela, pokojninskega ter zdravstvenega sistem. Lahko celo zavira in ne stimulira poskuse odločevalcev k izvedbi potrebnih ukrepov in reform.

Naloga je strukturirana na način, da je uvodoma definiran UTD z različnih vidikov, sledijo argumenti v prid in proti ideji UTD. V nadaljevanju so predstavljeni ter analizirani pilotni projekti, ki so bili izvedeni na Finskem, Kanadi ter Združenih državah Amerike (v nadaljevanju ZDA). Sledita izračuna financiranja UTD s strani Mednarodnega denarnega sklada (International Monetary Fund v nadaljevanju IMF) in Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (Organisation for Economic Cooperation and Development v nadaljevanju OECD). Ključni del naloge je ocena o možni višini UTD v Sloveniji, ki temeljni na obstoječih proračunskih sredstvih, s prerazporeditvijo in z dodatnim davčnim prihodkom. V sklepnem delu so ovržene oziroma potrjene hipoteze ter stališče avtorice.

1 DEFINICIJE UTD

Najširšo in najsplošnejšo definicijo UTD je mogoče razumeti kot zagotovljen nepogojen denarni znesek, dan vsakemu posamezniku, do konca življenja. Obstaja več oblik oziroma različic UTD, odvisno od večih predpostavk. Najpogostejša in najširše znana oblika UTD po Mihalič in Strban (2015) je izvorna ali nepogojena, neselektivna oblika. UTD je v tej obliki reden in individualen dohodek, ki ni vezan na ekonomsko aktivnost posameznika ali drugo obliko družbeno koristnega udejstvovanja ter je neodvisno od premoženjskega stanja in drugih prihodkov posameznikov. Ob tem mora biti dohodek dovolj visok, da posamezniku zagotavlja zadostno višino sredstev za človeka dostojno življenje ter mu omogoča socialno vključenost.

Eden pomembnejših zagovornikov UTD oziroma brezpogojnega osnovnega dohodka Van Parijs (1995) tega definira kot dohodek, ki ga država oziroma politična skupnost izplačuje individualno, trajno, v poenoteni višini in rednih časovnih presledkih vsem svojim prebivalcem oziroma članom skupnosti, in sicer ne da bi pri tem zahtevala sedanjo ali preteklo ekonomsko aktivnost oziroma katero izmed drugih oblik družbeno koristnih aktivnosti in pripravljenost sprejeti ponujeno delo in ne da bi preverjala premoženjsko stanje ali dohodke posameznika.

Van Parijs (1995, str. 3) glede UTD tudi meni, da se ta razlikuje od obstoječih socialnih transferov po tem, da je: usmerjen na posameznika in ne na družino ali gospodinjstvo; neodvisen od kakršnega koli drugega dohodka ali drugih virov posameznika; neodvisen od participacije na trgu delovne sile in od pripravljenosti posameznika, da sprejme ponujeno delo.

Definicija UTD, ki jo navaja ena od glavnih organizacij zagovornic UTD svetovna mreža Basic Income Earth Network (2018) se glasi: »Temeljni dohodek je dohodek, ki je brezpogojno zagotovljen vsem na individualni ravni, brez preverjanja sredstev ali zahtev dela.« V nadaljevanju je navedenih pet temeljnih karakteristik UTD, ki so:

- periodičnost, kar pomeni, da se izplačuje v rednih časovnih intervalih (na primer vsak mesec) in ne gre za enkratna nepovratna sredstva;
- plačilo v gotovini, posameznik se sam odloči za kaj bo sredstva porabil;
- individualnost, UTD je izplačan posamezniku in ne gospodinjstvu;
- univerzalnost, UTD se izplača vsem, ne glede na dohodek oziroma sredstva in brezpogojnost, UTD ni vezan na delo posameznika oziroma na dokazovanje pripravljenosti za delo.

Solow (2004, str. 9) opredeljuje UTD kot predlog, da bi država vsem državljanom (ali prebivalcem), starim šestnajst let in več, izplačevala fiksno in za vse enako mesečno vsoto. To izplačilo ne bi bilo pogojeno z določeno vrsto obnašanja ali kakimi posebnimi lastnostmi, temveč bi prejemnik moral zgolj veljati za upravičenega člana družbe.

Po definiciji Korošec (2010, str. 24) je UTD dohodek, ki se izplača vsakemu posamezniku ne glede na premoženje, starost in zaposlitev. Izplačal naj bi se mesečno. Višina naj bi bila odvisna od višine eksistenčnih stroškov.

To izplačilo ne bi bilo pogojeno z določeno vrsto obnašanja ali s kakšnimi posebnimi lastnostmi, temveč bi prejemnik moral zgolj veljati za upravičenega člana družbe (Cohen & Rogers, 2004, str. 15).

Raventós (2007, str. 8) UTD opredeljuje kot dohodek, ki ga plača država vsakemu članu ali pooblaščenemu državljanu neke družbe ne glede na to, ali posameznik želi biti vključen v plačano zaposlitev in ali je bogat ali reven. Torej je UTD neodvisen od katerihkoli drugih virov dohodka, ki jih posameznik prejema in je neodvisen od dogovorov o skupnem življenju.

Naslednja definicija, ki jo je opredelil Standing (2009, str. 299, v Müller, 2014, str. 11), ki vidi UTD kot predlog, da bi vsak državljan ali legalni prebivalec moral imeti pravico do prejemanja mesečnega temeljnega dohodka v obliki davčne olajšave ali kot denarno izplačilo. UTD bi dobila vsaka oseba individualno ne glede na starost, materialni status ali delovni status, hkrati pa bi bil popolnoma prenosen v tem smislu, da bi ga posameznik prejemal, kadarkoli bi živel v državi.

Vsem opredeljenim definicijam UTD je skupen brezpogojen dostop vendar po mnenju Müllerja obstajajo določeni predlogi pogojev, ki posamezniku omogočajo prejemanje UTD. Müller v svojem delu izpostavlja predlog Solowa, ki trdi, da bi moral prejemnik UTD opravljati nekakšno obliko dela, na primer socialno, politično aktivnost (Müller, 2014, str. 12).

Pribac (2009) izpostavlja univerzalnost UTD (izplačan vsem v istem znesku) in brezpogojnost (brez izpolnjevanja kakršnihkoli zahtev), ki je bistvo ideje temeljnega dohodka in v tem pogledu se najbolj razlikuje od obstoječih sistemov. Ker ne zahteva izpolnjevanje določenih kriterijev, posledično ni potrebe po preverjanju sredstev oziroma drugih meril upravičenosti. Temeljni dohodek tudi ni pogojen z bivanjsko ureditvijo in se z razliko od zdajšnjih sistemov, izplačuje individualno in ne gospodinjsko.

Kot pravno definicijo UTD Mihalič (2015) navaja univerzalen, nepogojen, individualen in reden temeljni dohodek, z značilno *sui generis* pravno naravo, ki je neodvisen od socialnega in ekonomskega položaja posameznika in ni pogojen z nastankom socialnega primera in dejansko potrebo po socialni varnosti.

Z ekonomske percepcije in percepcije do dela, Wright (2005) UTD okarakterizira kot projekt transformacije kapitalizma v ekonomski sistem, ki bi okrepljeno delo v razmerju do kapitala, s čimer bi bilo delavcem na trgu dela omogočena večja pogajalska moč, kar bi postopoma odpravilo ločitev dela in dohodka. To bi omogočilo »socialno ekonomijo« in posledično posameznikom več sredstev za dejavnosti, ki ne prinašajo finančne donosnosti.

2 ARGUMENTI ZA IN PROTI UTD

Najpogostejši argumenti v prid ali proti ideji UTD, ki se najpogosteje navajajo so sledeči:

Argumenti v zagovor UTD: pravičnost; zmanjšanje, odprava revščine; zmanjšanje dohodkovne in ekonomske neenakosti; poenostavitev in transparentnost socialnega sistema; odprava odvisnosti od socialnih programov, socialna past; odprava stigmatizacije porabnikov socialnih programov; priložnost za uresničevanje osebnih želja in interesov; omogoča izboljšanje delovnih pogojev, večja pogajalska moč delojemalcev; omogoča zavrnitev neželenih zaposlitev; omogoča opravljati aktivnosti, ki niso rentabilne; spodbuja samozaposlovanje, malo podjetništvo; odprava birokratskih postopkov državnih institucij; izboljšanje položaja žensk; priložnost za dodatno izobraževanje, pridobivanje novih veščin; povečanje kupne moči »pasivne populacije« in pozitiven vpliv na zdravje.

Argumenti proti UTD: finančna nevzdržnost pri proračunskem financiranju; neučinkovitost, neracionalnost implementacije ozirom nadomestitve UTD z obstoječimi socialnimi sistemi; kršitev vzajemnosti, nerecipročnost; spodbujanje nepravičnosti; pomanjkanje odgovornosti; uvedba novih ali zvišanje obstoječih davkov; negativen vpliv na trg dela; distribucija denarja k tistim, ki ga ne potrebujejo; zavira zmožnost prilagajanja družbenim spremembam; oslabitev kolektivnih pogodb oziroma dogovorov; oslabitev delovnih iniciativ; polarizacija na tiste, ki lahko živijo od dela in tiste, ki ne; oslabitev položaja žensk na trgu dela v primeru skrbi in nege za otroka; zaviranje inovativnosti in spodbujanje paternalizma države, egalitarnost družbe.

2.1 Argumenti za UTD

Pravičnost

Eden glavnih argumentov v prid UTD je najpogosteje omenjena pravičnost, ki jo tudi Van Parijsov osrednji argument. Da bi zagotovili dejansko svobodo za vse, bi morali vzpostaviti tak sistem, ki bi omogočil družbeno pravičnost, le-to pa lahko zagotavlja UTD. Van Parijs navaja dva vidika pravičnosti, to je temeljna pravičnost na podlagi formalne svobode osnovana na strukturi lastninskih pravic in osebnih svoboščin, in vrednostno svobodo, razumljeno kot posameznikovo dostopnost do sredstev, ki mu omogočajo osebni razvoj, ta pa daje največ prednosti tistim, ki imajo najmanj sredstev (Van Parijs, 2004b, str. 27-28).

Piketty (2016) je izpostavil, da vprašanje pravičnosti ni zgolj višina UTD, temveč tudi v kolikor je cilj pravična in poštena družba, je potrebno zastaviti ambicioznejše cilje glede razdelitve dohodka in bogastva v celoti in posledično porazdelitev dostopnosti do moči in priložnosti.

Odprava revščine

Parncutt (2006-2016) meni, da bi se učinkovito spopadli z revščino ravno preko uveljavitve UTD. UTD bi lahko učinkovito odpravil revščino, kar bi bil velik pozitiven dosežek. Kljub generalno gledano visokemu standardu oziroma visoki kvaliteti življenja v postmoderni družbi, pa po njegovem mnenju ni bilo storjenega napredka pri odpravi revščine ali vsaj njenega zmanjšanja na stopnjo, ki bi bila sprejemljiva ali opravičljiva. Še

vedno obstajajo posamezniki, ki nimajo dovolj denarja za streho nad glavo ali za dostojen obrok. To po njegovem mnenju ni samo nerodno, temveč tudi škandalozno.

Vpliv na trg dela

UTD pozitivno vpliva tudi na trg dela. Zaposleni ga prejemajo neprekinjeno, brezposelni, ki imajo v sedanjem sistemu dobre razloge, da ne tvegajo spremembe svojega statusa, pa izgubijo zadržke pred vstopanjem na trg dela. Močan vpliv ima tudi struktura ponujenih delovnih mest. UTD spodbuja nastajanje manj plačanih delovnih mest in hkrati z ukinjanjem delovne obveze povečuje pogajalsko moč delojemalcev. Daje jim namreč možnost, da zavrnejo nizko plačana delovna mesta, ki niso visoko produktivna, duhamorna, neizpolnjujoča in na katerem se ne počutijo dobro (Pribac, 2009). Posamezniku je tako omogočeno, da prostovoljno skrajša svoj delovni čas ali celo preneha delati in naredi premor med dvema zaposlitvama. Najverjetneje bi se ob uveljavitvi UTD nekateri umaknili s trga dela, predvsem zaradi mišljenja »imam zagotovljen dohodek, zato mi ni potrebno več delati«, kar bi pripeljalo do večje prerazporeditve obstoječega trga dela (Van Parijs, 2004b, str. 22-24).

Van Parijs (2004b, str. 31) predlaga UTD kot rešitev za odpravo oziroma zmanjšanje brezposelnosti, saj so ukrepi povezani s skrajševanjem delovnega tedna ali s subvencijami pasivnosti oziroma sofinanciranje plačevanja socialnovarstvenih prispevkov delodajalcem za zaposlene. UTD je sicer po njegovem mnenju podoben subvencioniranju, vendar ta zmanjšuje pritisk delodajalca na zaposlenega [...]. UTD tako delavcu omogoča, da naredi kratek premor med dvema zaposlitvama, skrajša delovni čas, ponuja mu več manevrskega prostora za dodatno usposabljanje, samozaposlovanje in vključevanje v kooperative.

Rothschild (2004, str. 55) meni, da bi UTD zelo verjetno izboljšala socialne pogoje gospodarske konkurenčnosti. Verjetno bi vsaj nekatere posameznike spodbudili k večji podjetnosti, saj bi znižal strah pred najhujšim pomanjkanjem in negotovost glede eksistenčnih sredstev. [...]. Izpolnil bi obljubo univerzalne varnosti, saj bi vsakemu posamezniku nudil zagotovilo, da se njegov položaj sicer lahko poslabša, vendar pa nikoli ne bo padel pod raven eksistenčnega minimuma.

Financiranje

Van Parijs (2004b, str. 33-34) je mnenja, da je financiranje mogoče, v kolikor bi z uvedbo UTD na drugi strani ukinili ali znižali široko paleto obstoječih socialnih prejemkov. Poleg tega bi se pri večini delazmožnih ljudi temeljni dohodek in zvišani davki (najverjetneje v obliki odprave olajšav in nizkih davčnih stopenj za skupino z najnižjimi dohodki), ki bi jih bilo treba plačati za financiranje UTD, v veliki meri med seboj izničili.

Van Parijs (2004a, str. 23-24) predlaga, da bi bilo za proračunsko nevtralno reformo, ki bi zagotavljala UTD za vse, potrebno nadomestiti znižane stopnje, po kateri se najnižja raven dohodka vseh obdavči z zvišanjem stopnje, po kateri so obdavčeni tisti z višjo stopnjo.

Glede financiranja UTD oziroma virov so podani različni predlogi. Anderson (2004) predlaga financiranje iz javnih sredstev zbranih z uporabo javne lastnine. Barry (2004) predlaga obdavčitev dohodka, bogastva in dedne posesti, dvig obdavčitev goriva ter »zeleni« davki. Rener (2004, str. 155) je mnenja, da ne gre posvečati reformam obstoječih davčnih sistemov in transferjev (kar bi dejansko lahko sprožilo nove neenakosti tako

znotraj države kot še bolj med državami), najti je treba nove vire s pomočjo svetovne mobilizacije ljudi, pri čemer bi seveda imeli pritiski demokratične javnosti v najrazvitejših državah odločujoč pomen.

Nekateri v globalnem uveljavljenem Tobinovem davku vidijo vir, iz katerega bi se lahko financiral UTD na svetovni ravni (Pribac & Korošec, 2011).

Tehnološki napredek

Varoufakis (2017) v luči izjemnega tehnološkega napredka opozarja, da smo prvič v zgodovini priča temu, da je tehnološki razvoj posledično ogrozil več delovnih mest kot pa jih na drugi strani ustvaril. Sredstva bodo še v večji meri skoncentrirana v rokah lastnikov tehnologij. [...] Izrazil je nestrinjanje, da so vir financiranja davki, temveč mora vir izhajati ravno s strani doprinosa tehnološkega napredka, od katerega mora imeti koristi celotna družba. Po njegovem mnenju je namreč proizvodnja visoke tehnologije produkt javnih sredstev. Pridobljene koristi tehnološkega napredka oziroma donos kapitala razume kot lastninsko pravico družbe, katera mora biti del socialnega sklada od katerega družba prejema nekakšne dividende.

Musk (2017) opozarja, da bodo zaradi razvoja robotizacije ogrožena mnoga delovna mesta, po nekaterih scenarijih tudi do polovice vseh delovnih mest do leta 2030. Prav tako opozarja, da bo prišlo z avtomatizacijo do precejšnjega padca cen. Sredstva bi tako prerazporedili in ljudem zagotovili finančno varnost, četudi ti ne bi delali. Hkrati je Musk izrazil skepso s posledično negativnim vplivom UTD na motiviranost za delo. Vprašal se je kakšen je posameznikov namen in korist, če ne dela.

Drugi vidiki

Dragoš (2004, str. 132) opozarja, da v prid UTD govori obstoječi sistem socialnih dajatev, ki je zapleten in zahteva veliko administracije. [...] Poleg tega se ta administracija odvija znotraj razdrobljene institucionalne strukture z zelo malo povezanosti med različnimi državnimi organi. Sistem ni prijazen do uporabnika in ima lahko celo stigmatizacijske učinke na stranke.

Schachtschneider (2014, str. 13-14) izpostavlja tudi okoljevarstveni vidik, saj bi po njegovem mnenju UTD pripomogel, da bi se ljudje ukvarjali več z naravo, da ne bi bili usmerjeni samo k ekonomski rasti. [...] Uvedba ekoloških davkov bi lahko zmanjšala naše okoljske težave, ki bi bili tudi eden izmed virov za financiranje UTD.

Radej (2004, str. 144) zavrača očitke glede UTD kot spodbujevalniku lenobe tako preko moralnih kot ekonomskih argumentov s sklicevanjem na t.i. Max-Neefovo hipotezo dohodkovnega praga. Rast denarnih dohodkov skupno blaginjo ljudi povečuje le do določene ravni, z nadaljnjim povišanjem pa začno prevladovati negativni učinki. Pri zavračanju pogojevanja UTD z materialnim prispevanjem ne gre za upravičevanje lenobe, saj je povsem jasno, da bi bila trajna in splošna lenoba mnogih, vse dokler se ljudje tako razlikujemo v izrabi svojih preživetvenih zmožnosti, nedvomno nezaželena.

UTD po mnenju Van Parijsa (2004b, str. 32) omogoča prijaznejši sistem, v prvi vrsti za ženske in njihov položaj v družbi. Kot vemo so ženske nesorazmerno bolj obremenjene predvsem zaradi dela v gospodinjstvu in posebnih skrbniških dejavnostih, zato je zanje

udeležba na trgu delovne sile ter razpon zaposlitev, ki so jim na voljo, precej bolj omejen kot za moške.

2.2 Argumenti proti UTD

Financiranje

Najpogostejši argument nasprotnikov UTD se nanaša na financiranje, natančneje na težave z zagotovitvijo finančnih sredstev. Samuelson in Nordhaus (2002) opozarjata, da se UTD kot prerazdelitveni program tega loti radikalno, saj bi se denar razdelilo tudi tem, ki niso vključeni v družbene procese. Negativne spodbude utegnejo zmanjšati količino narodnega dohodka, ki je na voljo za prerazdelitev; po drugi strani pa je družbeno dobro vredno tudi nekaj plačati. Solow (2004) meni, da UTD preseka odvisnost med delom in plačilom in opozarja, da bi UTD poleg enotnega prejemka prinesel tudi višjo stopnjo obdavčitve; kombinacijo, ki jo ekonomisti imenujejo učinek nadomestitve in učinek dohodka, kar je po njegovem mnenju potrebno skrbno analizirati.

Kritičen je tudi Anderson (2004), ki opozarja, da bi sistem UTD zahteval previsoke družbene stroške. Zaradi radodarnih in visokih izplačil in visokih davčnih stopenj bi škodil splošni motivaciji za delo in varčevanje. Omogočil bi življenje z manj ali celo brez dela, poleg tega pa bi lahko deloval na zmanjšanje delovne vneme ljudi že zato, ker bi se marsikateremu zdelo nepravilno, da s svojim delom preživlja tiste, ki ne delajo dodaja tudi Šušteršič (2004).

Phelps (2004, str. 62-63) opozarja, da bi financiranje UTD imelo za posledico nižje neto plače in manj zasebnega varčevanja, dokler ne bi zasebno bogastvo doseglo dovolj nizke ravni; v grobem približku bi se zasebno bogastvo zmanjšalo za toliko, za kolikor bi družbeno bogastvo naraslo. Phelps je primerjal koristi in stroške UTD ter na drugi strani subvencioniranje nizkih plačanih delovnih mest in prišel do pomanjkljivosti, ki se odražajo kot prednost subvencioniranju nizkih plačanih delovnih mest. Visok UTD bi razvrednotil delavčevo zmožnost za zaslužek; uvedba UTD bi zahtevala višje davke, kar pomeni znižanje delavčeve neto plače; demotiviranje za delo, ki posluje zakonito; oviranje zavesti sposobnost za samostojen zaslužek za življenje ter omejevanje družabnosti, pripadnosti, občutek prispevanja neki skupini.

V zvezi s financiranjem UTD Šušteršič (2004, str. 160) navaja, da če bi želeli povečati celotne javnofinančne odhodke, bi morali zmanjšati nekatere druge odhodke, med njimi gotovo tudi nekatere od obstoječih socialnih transferjev.

Kršitve vzajemnosti

Po mnenju Phelps (2004) in Zver (2004) UTD krši načelo vzajemnosti in zato ni pravičen. Kdor prejema, mora tudi nekaj prispevati, če je le v njegovi moči so mnenja avtorji. Ni pravično, da bi delavci preživljali tiste, ki ne delajo. Vsak naj prejme, kolikor prispeva. Sredstva so omejena in zato ni prav, da izplačilo damo tudi tistim, ki ga ne potrebujejo nujno, je mnenja Zver (2004). Phelps (2004) je opozoril na stališče Rawlsa o družbi kot kooperativnem podjetju in, da ekonomska pravičnost zahteva razdelitev vzajemnih koristi, le med soudeležene posameznike.

Solow (2004, str. 11) opozarja na nekatere kritike povezane z vzajemnostjo. Pasivno sprejemanje take subvencije se zdi za nekatere odbijajoče. Jemanje brez dajanja namreč krši normo vzajemnosti; mesečno plačo si je treba prislužiti z neke vrste uslugo družbi tudi, če to ni plačana zaposlitev.

Po mnenju Cohena in Rogersa (2004, str. 15) pomeni prejem UTD brez kakršnikoli pogojev in omejitev, pri čemer ne bi bilo potrebno delati ali se udeleževati kakšne druge družbeno koristne dejavnosti, kršitev načela vzajemnosti. Ta pravi, da tisti, ki trdo delajo in prispevajo nek delež celotni družbi, ne morejo biti v enakem položaju kot tisti, ki samo izkoristijo ugodnosti sistema UTD in ne delajo praktično ničesar ter prejemajo dohodek samo zato, ker živijo v državi z UTD. Gre za »jemanje brez dajanja«.

Zver (2004) izhaja iz prepričanja, da solidarna skupnost daje le tistim, ki zaradi danih okoliščin, ki jih družba razume, ne morejo sami poskrbeti za dostojno življenje. Zver opozarja na spornost UTD z vidika porazdelitve socialnih sredstev enim, ga zmanjka za druge. Če bi vsak bil upravičen do UTD, tudi bogat, bi ga zmanjkalo za revne. Revnim bi sicer res omogočili svobodo, če lahko tako rečemo, bogatim pa ne bi bistveno razširili prostora svobode.

Pomanjkanje odgovornosti

UTD naj bi hkrati podpiral svobodo brez odgovornosti, s čimer bi spodkopaval ideal družbene obveze na katerem je zgrajena socialna država (Anderson, 2004, str. 76). Galston (2004, str. 41) pa meni, da gre predvsem za načelo moralne narave in dodaja, da zagovorniki kot nasprotniki UTD podcenjujejo načelo vzajemnosti, kar pomeni, da mora vsak, ki prejema podporo, tudi sam družbi nekaj prispevati in sicer po svojih najboljših zmožnost.

Bršič (2017) meni, da UTD sodi v polje družbeno-ekonomskih utopij. Stroški njegove uvedbe v državah brez obilja naravnih bogastev so prohibitno visoki. Van Parijs namreč kot vire oziroma za financiranje UTD predlaga izkupičke naravnih virov. Prav tako močan argument proti je po njegovem mnenju z vidika normativne etike. Nihče namreč ne daje pravice živeti na račun drugih. Prej kot moralna pravica do UTD nam po njegovem mnenju pritiče moralni imperativ dela. Posamezniki, ki se odrečejo sodelovanju v družbeni dejavnosti kot je delo, ne morejo zahtevati socialnih dividend v obliki UTD. Kdor ne dela, naj ne je.

Zver (2004, str. 167-168) je opozoril na vidik etike individualne in kolektivne odgovornosti. V zahodni civilizaciji oziroma zahodnem kulturnem krogu prevladuje zasebna pobuda in etika individualne odgovornosti. To pomeni, da je vsak najprej sam odgovoren za svojo usodo. Etika kolektivne odgovornosti predpostavlja odgovornost države za individualne življenjske usode in je povezan s sistemom socializma ter posledično paternalizma.

Anomalije na trgu dela

Offe (2004, str. 111) zatrjuje, da bo na trgu dela prišlo do nekaterih anomalij. Predvidene bodo namreč velike socialne in družbene spremembe. Najprej položaj delodajalcev in njihov pogled na trg dela, ki se bodo znašli v podrejenem položaju. Z vzpostavitvijo sistema UTD bi zaposleni dobili možnost, da se umaknejo oziroma zapustijo delovno

mesto. Z možnostjo umika bi se zmanjšal nadzor nad zaposlenimi s strani delodajalca. UTD bi delodajalcem otežil najmanjše delavcev za slaba delovna mesta in jih na ta način prisilil v povišanje plač, v kolikor bi želeli, da jih še naprej kdo opravlja. Na drugi strani pa bi UTD za delodajalce prinesel višjo stopnjo obdavčitve plač, kar posledično vodi do znižanja neto zaslužkov.

Solow (2004) je mnenja, da bi se zaradi obstoja UTD nekaj ljudi umaknilo s trga dela, saj bi bilo za osnovne potrebe že poskrbljeno in bi tako raje izbrali brezdelno življenje kot, da bi dopolnjevali UTD s plačo, zaradi katere bi morali hoditi v nadležno službo. Stranski učinek UTD bi bil tako nekoliko nižji dohodek na osebo za celotno prebivalstvo, morda celo toliko, da bi to postalo odločilno (Cohen & Rogers, 2004).

Anderson (2004, str. 76) opozarja, da z zagotavljanjem temeljnega dohodka, ki ni pogojen s pripravljenostjo delazmožnih na delo, UTD podpira svobodo brez odgovornosti ter tako omalovažuje in spodkopava ideal družbene obveze, na katerem je zgrajena socialna država. Opozarja tudi, da bi poleg opustitvi dela [...] UTD vplival tudi na znižanje pripravljenosti na proizvodnjo in plačevanje davkov.

Šušteršič (2004) opozarja na vpliv na ponudbo dela in oblikovanja plač, s tem pa tudi na učinkovitost zaposlitve razpoložljivega dela kot produkcijskega tvorca, v kolikor se ljudem zagotovi temeljni dohodek ne, da bi ploh stopili na trg dela. V kolikor so produkcijski tvorci neučinkovito zaposleni, to seveda znižuje gospodarsko rast in prav kmalu bi se lahko zgodilo, da takšna družba ne bi več ustvarila dovolj dohodka, da bi vsem prebivalcem lahko še naprej zagotavljala obljubljeni temeljni dohodek.

Brščič (2011, str. 169, 176) izpostavlja svobodo v povezavi z UTD in opozarja, da tudi davki, ki so potrebni za financiranje UTD pomenijo poseg v negativno svobodo neto plačnikov. Neto davčnim plačnikom obvezno financiranja UTD namreč pomeni oviro, omejevanje svobodnega delovanja in poseg v avtonomijo posameznika. Brščič (2017) izpostavlja, da uvedba UTD ne opravičuje moralne pravice živeti na račun drugih. Prej nam bi pritikal moralni imperativ dela, iz njega pa izhaja tudi pravica do dela, ki je sodobna tržna gospodarstva vsem žal ne zagotavljajo. UTD po njegovem mnenju ne pomeni poskusa udejanjanja socialne pravičnosti v kapitalizmu. V tržnem sistemu namreč lahko govorimo proceduralni pravičnosti.

Damijan (2017) zadnje trende rasti podpore uvedbe UTD vidi v razmahu in vzponu prekariata ter razmahu robotizacije, slednje posledično vpliva na izgubo služb. Financiranje UTD vidi preko poenotenja transferjev in dodatno prek obdavčitve dobička tehnološko intenzivnih podjetij, ki opravljajo tradicionalne službe. Pri čemer pa izpostavlja problem UTD, v kolikor zanemarimo njegovo nepravilno naravo (da ga dobijo tisti, ki ga ne potrebujejo, tisti, ki ga potrebujejo pa dobijo premalo), da ta ni prava rešitev. Rešitev vidi v ustrezni ureditvi na delovnem pravnem področju kot je izkoreninjenje prekernih oblik dela in transformacija v redne službe, dvig minimalne plače ter ustrezne popravke plačne lestvice v spodnji polovici le-te.

Drugi vidiki

Šušteršič (2004) opozarja na vprašanje družbene sprejemljivosti takšnega sistema oziroma vprašanje pravičnosti. T.i. »norma recipročnosti« je namreč globoko zakoreninjena. Če bi bil tak transfer uveden kljub nestrinjanju velikega dela prebivalstva, bi le še zaostрил težave

na trgu dela. Ljudje, ki bi se jim zdelo nepravilno, da lahko splošen transfer dobijo tisti, ki ne delajo ničesar, bi namreč skoraj zmanjšali lastno delovno prizadevnost. Celotna delovna ponudba bi s tem še dodatno zmanjšala. Ključne težave pri uvedbi UTD so po njegovem mnenju negativne spodbude za delo, potencialno nezaželeni porazdelitveni učinki, neskladje z uveljavljenim pojmovanjem pravičnosti. Rešitev vidi v tehnološkem napredku, ki je že v preteklosti nudil možnost za razmikanje omejitev in nadaljnjo povečanje produktivnosti in razvitosti.

Kovač (2016) je mnenja, da UTD tržno družbo spreminja v delovno, toda manj s prerazdelitvijo, bolj z davčno razbremenitvijo dela na račun kapitala, socializacijo denarja in podporo delitveni ekonomiki. Zaradi razpršenosti idej (izpostavlja helikopterski denar in delitveno ekonomijo) glede UTD in manka nosilca te ideje je po njegovem mnenju UTD premalo prepričljiva alternativa univerzalizmu prostega trga. Opozoril je, da v kolikor želi UTD vnesti v družbo socialno varnost in stabilnost, potrebuje jasne in celovite rešitve. Morebitne spremembe zahtevajo tudi družbeno legitimnost, problem zastojkarstva ne sme ogroziti javnih dobrin in koristi, skupne rešitve morajo koristiti večini. Finančni viri teh sprememb zahtevajo celovito spremembo fiskalne države, kajti s starim davčnim sistemom ni mogoče reševati novih potreb.

3 PILOTNI PROJEKTI UTD

Za razsvetlitev obravnavane teme in podrobnejše predstavitev postopka financiranja UTD so v nadaljevanju predstavljeni trije pilotni projekti financiranja UTD, ki so sicer še v fazi izvajanja, kar pomeni, da (še) niso končani in posledično še niso narejene analize ter evalvacije.

Predstavljeni so projekti UTD, ki se izvajajo oziroma so se izvajali v državah: Finska, v Kanadi v provinci Ontario in v ZDA, v zvezni državi Kaliforniji, v mestu Oakland. V poglavju so predstavljeni vsi trije pilotni projekti ter analiza projektov oziroma primerjava med projekti ter glavne ugotovitve.

3.1 Finska

Izvedba projekta UTD je potekala med leti 2017 in 2018. Za implementacijo in izvajanje projekta je bila odgovorna institucija imenovana Kela (ang. finnish social insurance institution), to je Finski inštitut socialnega zavarovanja. Cilj eksperimenta je racionalizacija socialnega sistema v smeri poenostavitve postopkov socialnih prejemkov, ki bi spodbujal k zaposlovanju oziroma aktivni udeležbi posameznika. Namen projekta je tudi ugotoviti ali obstajajo razlike v stopnjah zaposlitve med prejemniki in neprejemniki UTD. Pri projektu je sodelovalo 2.000 naključno izbranih kandidatov, ki so brezposelni, stari med 28 in 58 let in niso prejemniki subvencij ali nadomestila za primer brezposelnosti. Kandidati so mesečno prejeli 560 evrov (v nadaljevanju EUR) med 1. 1. 2017 in 31. 12. 2018. Kandidati so prejeli UTD tudi v primeru pridobitve zaposlitve, UTD ni vplival na višino davčnih obveznosti. Hkrati so tisti, ki so sodelovali pri projektu lahko prejeli druge socialne prejemke, v kolikor so do njih bili upravičeni. V primeru prejema drugih socialnih prejemkov, se je znesek UTD ustrezno zmanjšal. Finska vlada je aprila 2018 odločila, da po koncu pilotnega projekta, to je do konca leta 2018, projekta ne bo več izvajala. Finski parlament je hkrati sprejel zakonodajo, ki zastruje pogoje pri socialnem varstvu in od iskalcev zaposlitve zahteva, da v roku treh mesecev opravijo najmanj 18 delovnih ur ter, da se vključijo v programe usposabljanja. Po končanem projektu so predvidene aktivnosti v

smeri združevanja različnih socialnih programov v enoten račun. Razlog za prekinitve projekta je po formalnih pojasnilih povezan s previsokimi finančnimi sredstvi oziroma financiranje projekta predstavlja preveliko finančno breme. Analiza izvedena projekta bo opravljena konec leta 2020. Za izvedbo projekta je bilo namenjenih 25 mio EUR proračunskih sredstev.

OECD (2018) v svojem poročilu Policy brief on the future of work v zvezi s finskim projektom opozarja, da UTD zahteva znatno povečanje obdavčitev dohodka in dodatne davčne prihodke, da bi pripomoglo k izboljšanju spodbud za delo. Po mnenju organizacije bi bilo potrebno povečati obdavčitev dohodka za skoraj 30 % ali nameniti 4 % bruto domači proizvod (v nadaljevanju BDP) za financiranje programa UTD. Pilotni projekt po trditvah organizacije, ne bo pozitivno pripomogel dolgotrajno brezposelnim, vplival bo tudi na povečanje revščine. Po izračunih je načrtovan program finančno nevzdržen ali pa ta ne bi zagotovil zadostne socialne zaščite vključenim posameznikom. V primerjavi s sedanjim sistemom bi bili na boljšem pari in ne samske osebe, 150.000 oseb pa bi padlo pod prag revščine. OECD v poročilu tudi predlaga alternativno rešitev in sicer združevanje sedanjih nadomestil v eno enotno nadomestilo (nadomestila za brezposelnost, subvencije na dohodek, stanovanjska podpora, dodatek za nego otroka na domu ter dnevni dodatki). Kot primeren model navaja britanski model univerzalnega kredita, ki bi po mnenju organizacije vplival bolj nevtrarno na različne družbene skupine ter zmanjšal revščino za okoli 90.000 prebivalcem.

3.2 Kanada: Ontario

V kanadski provinci Ontario se je leta 2017 pričel izvajati triletni projekt imenovan Ontario Basic Income v vseh regijah. Udeleženci projekta so bili izbrani naključno med vsemi regijami, tako iz urbanega področja kot podeželja (s stalnim prebivališčem vsaj 12 mesecev), stari med 18 in 64 let, z nizkimi dohodki. Gre za dohodke pod 34.000 C dolarjev (kanadski dolar) za samsko osebo na leto ali pod 48.000 C dolarjev za partnersko zvezo na leto. Udeleženci projekta prejmejo: 16.989 C dolarjev na leto za samsko osebo, in 24.027 C dolarjev na leto za partnersko zvezo. Invalidi prejmejo 500 C dolarjev na mesec. Udeleženci med projektom nadaljujejo z izobraževanjem oziroma z zaposlitvijo, v kolikor jo imajo. UTD se sorazmerno zmanjša za 0,50 C dolarjev za vsak C dolar iz naslova dohodek iz dela, ki ga posameznik zasluži. Udeleženci med projektom prejmejo tudi socialne prejemke za otroke. Prejemki iz naslova zavarovanja in plačila za pokojninsko zavarovanje se zmanjšajo. Udeleženci ne morejo hkrati z UTD prejemati socialne podpore in invalidnine, nasprotno pa lahko hkrati prejmejo nadomestilo za zasvojene z drogami in za zobozdravstveno varstvo. Namen projekta UTD je odpraviti revščino, zagotoviti ljudem varnost dohodka, hkrati pa jih pri tem ne odvracati od vstopa na trg dela. Namen projekta je tudi izboljšanje izobrazbene ravni posameznikov in zdravstvenega stanja ljudi z nizkimi dohodki oziroma na drugi strani zmanjšati stroške zdravstvenega varstva. Udeleženci raziskave so razdeljeni v dve skupine, izvajala se bodo redna anketiranja o zdravstvenem stanju, zaposlovanju in stanovanjskem položaju posameznikov, ki sodelujejo pri projektu. V projekt se je vključilo preko 4.000 ljudi, v primerjalno skupino pa preko 2.000 ljudi. Udeleženci v primerjalni skupini ne prejmejo mesečnih plačil, temveč aktivno sodelujejo v raziskavi. Pilotni projekt bo evalvirala nevtralna skupina, sestavljena iz vodilnih strokovnjakov, raziskovalec in akademikov. Za izvedbo projekta je namenjenih 150 mio C dolarjev.

Glede projekta je kanadski parlamentarni urad Office of Parliamentary Budget Officer (2018) za proračun opravil izračun nacionalnega zjamčenega osebnega dohodka na podlagi modela Ontario Basic Income. Bruto strošek po izračunih urada znaša med 76 mrd in 79,5 mrd C dolarjev za obdobje med leti 2018 in 2023. Zagotovljeni dohodek za invalide bi znašal med 3,2 mrd in 3,5 mrd C dolarjev. Od 76 mrd C dolarjev bi imelo koristi 7,5 mio ljudi. Tako bi se letni stroški na prebivalca gibali med 9.421 in 10.169 C dolarjev za obdobje med leti 2018 in 2023. Poročilo tudi predvideva, da bi za UTD lahko namenili 33 mrd C dolarjev zveznih izdatkov, s čimer bi se neto stroški za izvajanje programa znižali na 43 mrd C dolarjev. Dodatno bi neto stroške zmanjšali s transferji na pokrajinski ravni, namenjeni za posameznike in družine z nizkimi dohodki. Višina sprejetega kanadskega proračuna v letu 2018 sicer znaša 308,3 mrd C dolarjev. Za socialne transfere in druge izdatke za socialo je v proračunu v letu 2018 predvidenih 107,8 mrd C dolarjev. Kritiki so mnenja, da gre za preveliko breme, saj predstavlja izvedba UTD na nacionalni ravni kar 13 % celotnega proračuna. Podporniki pa opozarjajo na možnost prihrankov na področju gospodarstva. Možni so tudi prihranki do višine 28 mrd C dolarjev pri stroških zdravstvene varstva ter pri prerazporeditvi stroškov na lokalnem nivoju. Projekt so predčasno končali v avgustu 2018.

3.3 ZDA: Zvezna država Kalifornija, Oakland

Leta 2016 je ameriško podjetje Y Combinator, ki se ukvarja z vlaganjem zagonskih sredstev v start up podjetja, pripravljeno izvesti projekt UTD. Podjetje je načrtovalo izvedbo študije ter nato petletni program financiranja UTD. Program je bil na podoben osnovi v mestu že izveden s projektom v šestdesetih in sedemdesetih letih, v povezavi z negativnim davkom na dohodek. V predhodno izvedeni študiji izvedljivosti podjetja Y Combinator je sodelovalo 100 prebivalcev, ki so bili upravičeni do UTD v obdobje od šestih do dvanajst mesecev za namene kritja osnovnih potreb. Prejemniki so prejeli med 1.000 in 2.000 dolarjev na mesec. Cilj izvedbene študije je bil spodbujanje svobode posameznika in proučevanje okoliščin, ko ima posameznik zagotovljeno finančno varnost in vpliv UTD na srečo posameznika. Razlog, da je bilo za izvedbo projekta izbrano mesto Oakland, je v veliki gospodarski in družbeni raznolikosti mesta ter v njegovi dohodkovni neenakosti. Glede predhodno izvedene študije je podjetje podalo oceno, da je bila narejena na premajhnem vzorcu za podajanje statističnih zaključkov in tudi časovni vzorec je bil prekratek za izvedbo simulacije dolgoročne finančne varnosti.

V načrtovani petletni projekt UTD bo naključno izbranih 3.000 posameznikov iz dveh ameriških zveznih državah. Tisoč posameznikov bo prejelo 1.000 dolarjev na mesec, dva tisoč posameznikov pa bo prejelo 50 dolarjev na mesec, slednji bodo kontrolna primerjalna skupina. Starostna skupina naključno izbranih sodelujočih bo med 21 in 40 let, s povprečnim dohodkom. Analiziranje podatkov o porabi in financah posameznikov, kazalniki duševnega in telesnega zdravja ter vplivi na otroke in socialna mreža bodo v pomoč pri ugotavljanju višine potrebne stopnje dohodkovne varnosti, ki je primerna za obvladovanje in napredovanje zaradi gospodarske negotovosti in nihanj. Cilj projekta je tudi ugotoviti vpliv zjamčenega dohodka na motivacijo za delo. Za projekt bo namenjenih 60 mio dolarjev. Začetek projekta je po navedbah podjetja preložen na leto 2019.

3.2 Analiza pilotnih projektov

Obraunavani pilotni projekti so bili izbrani, ker ti potekajo v enakem časovnem obdobju in v enakih družbeno ekonomskih razmerah. Pretekli sorodni pilotni projekti so bili namreč

izvedeni trideset oziroma štirideset let nazaj v nekih drugih okoliščinah, kar v kontekstu današnjih gospodarskih in družbeno političnih razmer, ni primerljivo. Prav tako v primerjavo ni mogoče vključiti primera Aljaske, Alaska Permanent Fund (financiranje iz sklada, katerega sredstva se zbirajo iz naslova izrabe naravnega vira - nafte), zaradi specifičnosti primera tj. državljanji prejmejo UTD oziroma njegovo različico enkrat letno, kar pa ni primerljivo z obravnavanimi pilotnimi projekti. Obravnavani pilotni projekti so primerljivi tudi zaradi standarda, razvoja in ravni BDP držav. Gre namreč za zelo razvite države, ki tudi sicer namenjajo relativno velik delež BDP za socialno politiko. Iz navedenega je mogoče sklepati, da je tovrstne projekte UTD mogoče izvajati v razvitih in gospodarsko uspešnih državah, kjer zagotavljajo dovolj proračunskih sredstev za kontinuirano financiranje, ne glede na raven gospodarskega in finančnega položaja v državah. Glede formalnih motivov za izvedbo projektov se ti razlikujejo po državah. Namen finskega projekta je predvsem in prvenstveno v iskanju rešitev za izboljšanje socialnega sistema in vpliv na delovno aktivnost posameznika. Glavni namen kanadskega projekta je zmanjšanje revščine ter izboljšanje posameznikovih razmer, tistih z nizkimi dohodki, njegovega zdravja, večje motivacije za delo ter izboljšanje izobrazbe. Namen ameriškega projekta je predvsem ugotoviti kako posameznik ravna v okoliščinah, ko je finančno preskrbljen oziroma ima socialno varnost ter vpliv na posameznikovo osebno zadovoljstvo in srečo. Nameni projektov se sicer razlikujejo, vendar se projekti osredotočajo na zagotovitev izboljšanja razmer in pogojev za ranljive družbene skupine, bodisi gre za brezposelne, tiste z najnižjimi dohodki bodisi mlade. Tako finski kot kanadski projekt se je financiral iz proračunskih sredstev, medtem ko je ameriški projekt financiran s strani zasebnega podjetja. Finski projekt se izvaja na nacionalnem nivoju, za izvedbo le-tega je namenjeno primerljivo najmanj sredstev. Kanadski projekt se izvaja na nivoju province, za katerega je namenjeno največ sredstev. Za ameriški zasebni projekt, ki se bo izvajal na nivoju dveh zveznih držav, pa je načrtovanih 60 mio dolarjev. Vsi projekti v svojem vzorcu zajemajo aktivno prebivalstvo od polnoletnosti do upokojitve, razen ameriškega projekta, ki v svojem vzorcu zajema predvsem mlajše do 40 let. V finskem projektu so zajeti v vzorec samo brezposelni. Kanadski projekt pa je v vzorec zajel posameznike oziroma pare z nizkimi dohodki v delovno aktivnem obdobju. Vsi projekti ne izključujejo možnost prejemanja ostalih socialnih prejemkov, v kolikor so posamezniki do njih upravičeni. V nekaterih primerih pa se znesek UTD s hkratnim prejemanjem določenih drugih prejemkov, sorazmerno zniža. Analize projektov objektivno zaradi še trajajočih projektov niso bile narejene, je pa iz do sedaj dostopnih vmesnih podatkih moč sklepati, da tako finski kot kanadski projekt nakazujeta ugotovitev, da je projekt iz vidika dolgoročnega zagotavljanja virov, nevzdržen. Oba projekta sta predhodno zaključena, ravno zaradi prevelikega obsega potrebnih proračunskih sredstev. Rešitev bi bila v reformi sedanjega sistema socialne varnosti, v smeri združevanja politik in poenostavitve postopkov, ki bodo prijazni uporabnikom storitev. Ameriški zasebni projekt po zadnjih podatkih ne poteka po predvidenem časovnem načrtu, zaradi organizacijskih ter finančnih zadržkov. Začetek projekta je predviden v letu 2019. Glede na relativno visoke deleže BDP za socialno politiko v obravnavanih državah, zlasti Finske, so zagotovo rezerve in manevrski prostor za izboljšanja socialnih sistemov kot ena izmed alternativnih rešitev. Na podlagi analize pilotnih projektov je moč sklepati, da tudi gospodarsko uspešne in razvite države, ne morejo preko proračunskih sredstev zagotoviti dolgoročnega financiranja UTD, saj lahko resno ogrozi proračunska razmerja in zahteva ali preveliko davčno breme ali pretirano obremenijo BDP. Na drugi strani pa tudi ni zagotovljeno, da bi projekti dosegli želene namene in cilje.

Tabela 1 prikazuje primerjavo podatkov vseh treh pilotnih projektov UTD ter statistične podatke v povezavi z višino BDP, deležem BDP za socialno politiko ter povprečno plačo v obravnavanih državah.

Tabela 1: Primerjava pilotnih projektov UTD na Finskem, Kanadi in ZDA

	Finska	Kanada – Ontario	ZDA - Kalifornija, Oakland	
Velikost vzorca	2.000	4.000, ki prejemajo sredstva in 2.000 v primerjalno skupino (ne prejemajo denarja)	študija: 100, dejanskih udeležencev je bilo manj	projekt: 1.000 in 2.000 v primerjalno skupino
Mesečni prejemek	560 EUR	na leto 16.989 C dolarjev/osebo; 24.027 C dolarjev/par, invalidi 500 C dolarjev/mesec	med 1.000 dolarjev in 2.000 dolarjev (povprečno 1.500 dolarjev)	1.000 dolarjev, primerjalna skupina 50 dolarjev
Čas trajanja	2 leti (2017, 2018)	od 2017, 3 leta	6 mesecev do 12 mesecev (v letu 2016)	5 let
Omejitve	brezposelni	z nizkimi dohodki na leto: samski do 34.000 C dolarjev; par do 48.000 C dolarjev	iz mesta Oakland, različni dohodkovni nivoji	iz dveh zveznih držav (Kalifornija + druga zvezna država)
Starost	med 28 in 58 let	med 18 in 64 let	med 21 in 40 let	

se nadaljuje

	Finska	Kanada – Ontario	ZDA - Kalifornija, Oakland
--	---------------	-------------------------	-----------------------------------

Namen projekta	vpliv na trg dela, motivacija za delovno aktivnost, racionalizacija sistema socialnega varstva	zmanjšanje revščine, izboljšanje razmer za tiste z najnižjimi dohodki (zdravje, zaposlovanje, izobrazba)	ravnanje posameznika v okoliščinah finančne varnosti, osebno zadovoljstvo, sreča, izraba prostega časa.	
Trenutno stanje	konec leta 2018 se projekt predhodno končali, analiza konec leta 2020	predčasna prekinitvev projekta v avgustu 2018	predhodna študija se je zaključila	v fazi začetka projekta, po napovedih v letu 2019
Vrednost projekta	25 mio EUR proračunska sredstva	150 mio C dolarjev proračunska sredstva	ni podatka, premajhen vzorec za ocene zasebna sredstva	60 mio dolarjev zasebna sredstva
BDP in delež BDP za socialno politiko (OECD, 2016)	43.446 dolarjev 30,80 %	44.819 dolarjev 17,20 %	57.591 dolarjev 19,30 %	

Vir: Kela (2018), Ontario (brez datuma), Y Combinator (2017 in OECD Data (brez datuma).

4 PREDLOGI FINANCIRANJA UTD

Uvodoma je v poglavju potrebno izpostaviti, da dosedanji predlogi virov financiranja UTD temeljijo v večini na proračunskih sredstvih, praviloma iz naslova socialne varnosti oziroma transferjev. Predlog drugih virov financiranja UTD poleg proračunskih sredstvih najpogosteje kot rešitev oziroma vir navajajo uvedbo novih davčnih prihodkov ali povečanje obstoječih. Najpogostejši predlogi dodatnih virov za financiranje UTD so:

- davek iz naslova izrabe naravnih virov; davek na dodano vrednost;
- okoljski davki;
- davek na finančne transakcije, t.i. Tobinov davek;
- davek na nepremičnine, premoženje oziroma luksuzne dobrine;
- davek na patente oziroma intelektualno lastnino;
- davek na dohodek pravnih oseb in obdavčitve v povezavi z novimi tehnologijami.

V nadaljevanju sta predstavljeni dve simulaciji financiranja UTD ter predlog avtorice o financiranju UTD v Sloveniji.

4.1 Obstoječi predlogi financiranja UTD

V nadaljevanju sta predstavljena dva predloga izračuna financiranja UTD, simulaciji s strani OECD ter IMF. Predloga temeljita na predpostavki proračunske nevtralnosti, torej v okviru proračunskih sredstev.

OECD (2017) je v poročilu imenovano Basic income as a policy option: Can it add up?, pripravil simulacijo financiranja UTD na primeru štirih evropskih držav (Finske, Francije, Italije in Velike Britanije). Simulacija za štiri države temelji na širokem spektru parametrov: prejemniki so državljani in stari manj od upokojitvene starosti; prejemniki so tako odrasle osebe kot otroci, vendar se zneska po višini razlikujeta; znesek za odraslega je v višini zneska zajamčenega osebnega dohodka za posameznika, znesek za otroka je enak, ne glede na spremembo statusa staršev o zaposlenosti oziroma brezposelnosti. Transferna sredstva za najemnino ostajajo, vendar se s prejemom UTD, višina sredstev spremeni; sredstva za invalidnost, ki presegajo višino UTD, se ustrezno znižajo na raven višine UTD; vsa ostala sredstva, povezana z brezposelnostjo, zajamčenim osebnim dohodkom, družino, predčasno upokojitvijo in sredstva povezana z delom, se v celoti ukinejo.

Na podlagi izvedene simulacije je bilo ugotovljeno, da UTD v višini zajamčenega minimalnega dohodka celo pripomore k prihranku proračunskih sredstev. Po ocenah organizacije bi v Italiji in na Finskem, UTD nadomestil večino transferov, v kolikor je obdavčen skupaj z ostalimi prihodki ter v kolikor se ukine vse dodatke ter se mejna vrednost davka na dohodek zaokroži navzdol. V Franciji bi zaradi ukinitve neobdavčenih dodatkov skoraj izravnali stroške za UTD. V Veliki Britaniji bi stroške UTD pri višini zajamčenega minimalnega dohodka konkretnije povečalo tekočo porabo denarnih prejemkov ter neobdavčenih dodatkov. Za davčno nevtralnejšo UTD reformo bi bilo potrebno ali zmanjšanje višine zneska UTD pod višino zajamčenega minimalnega dohodka ali povečanje davčnih prihodkov. V vseh štirih primerih je ugotovljeno, da je potrebna večja sprememba na strani davčnih prihodkih za financiranje UTD v smiselnem znesku. Prav tako bi bila potrebna davčna reforma kot integralni del proračunsko nevtralnega UTD predloga. Na Finskem in Veliki Britaniji bi dodatno povečanje davčnih prihodkov prispevalo k znatno večjemu deležu bruto izdatkov za UTD kot varčevanje z ukinitvijo ali zmanjšanjem obstoječih transfernih sredstev v Franciji, kjer bi višji davčni prihodki prispevali k polovici bruto izdatkov za UTD. V Italiji bi višji davčni prilivi vplivali na nižji delež porabe za UTD, vendar bi bili na drugi strani še vedno visoki davčni prihodki. V številkah to pomeni, če UTD nadomesti večino obstoječih nadomestil za delovno dobo (po obdavčitvi): UTD na Finskem bi bil 9 % višji od obstoječega zajamčenega minimalnega dohodka na osebo, v Italiji bi bil UTD kar za 97 % višji od zajamčenega minimalnega dohodka na osebo. V Franciji bi bila višina UTD za 2 % pod sedanjo vrednostjo zajamčenega minimalnega dohodka na osebo, v Veliki Britaniji bi proračunsko nevtralen UTD znašal 28 % pod sedanjo vrednostjo zajamčenega minimalnega dohodka na osebo.

OECD (2017) tudi ocenjuje, da bi bil UTD kot proračunsko nevtralen mogoč z dvigom davka na osebni dohodek za vse in sicer z 2 % dvigom v Franciji in 25 % v Veliki Britaniji. Nasprotno bi dosegli z znižanjem istoimenskega davka za 5 % na Finskem in za 31 % v Italiji. Kot rezultat bi bili prihodki iz naslova davka na dohodek ter socialni prispevki za 13 % nižji. Na Finskem (+57 %) bi bili z ukinitvijo neobdavčenih dodatkov in z obdavčitvijo UTD prihodki znatno višji. V Franciji bi s kombinacijo manjšega davčnega dviga ter odpravo neobdavčenih dodatkov povečali prihodke iz naslova davka na dohodek

za 44 %. V Veliki Britaniji bi na podlagi davčnih dvigov, skoraj podvojili prihodke iz naslova davka na dohodek (+95 %).

Tabela 2 prikazuje izračun mesečnega zneska UTD za štiri evropske države tj. Finska, Francija, Italija in Velika Britanija, ki je enak obstoječim dajatvam.

Tabela 2: Mesečni znesek UTD, ki bi bil enak obstoječim dajatvam in neobdavčenim dodatkom

Država	Odrasli	Otroci	Prag revščine za samsko osebo
Finska	527 EUR	316 EUR	1.074 EUR
Francija	456 EUR	100 EUR	909 EUR
Italija	158 EUR	158 EUR	737 EUR
Velika Britanija	230 GBP	189 GBP	702 GBP

Vir: OECD (2017, str. 4).

Druga relevantna analiza je analiza IMF (2017), ki v okviru svojega letnega poročila Fiscal Monitor Tackling Inequality prikazuje proračunsko nevtralno simulacijo financiranja UTD in vpliv le-tega na neenakost in revščino ter pripadajoče stroške. V simulaciji je proučevanih osem držav: Brazilija, Egipt, Francija, Mehika, Poljska, Južnoafriška republika, Velika Britanija in ZDA. V kolikor financiranje UTD temelji na proračunski nevtralnosti, bi za obravnavane države pomenilo breme javnofinančnih prihodkov v povprečju 47 % BDP za napredna gospodarstva in 32 % za države z nastajajočim tržnim gospodarstvom (izhodiščno leto je 2016). Rezultati simulacije, ki se nanašajo na vse posameznike so, da znatno vpliva na zmanjšanje neenakosti (okoli 5 Ginijevih točk), ki je relativno enako med posameznimi proučevanimi državami. Zmanjšanje revščine (približno 10,4 odstotne točke) bi bila večja v državah v razvoju kot v državah z razvitim gospodarstvom v državah, kar bi povzročilo večje donose UTD, kjer so stopnje dohodkovne neenakosti večje. Velikost bruto stroška bi bila lahko znatno višja v državah z razvitim gospodarstvom kot pa državah z nastajajočim gospodarstvom, v povprečju 6,5 % BDP. V primerjavi z izbranimi državami z nastajajočim gospodarstvom v povprečju 3,75 % BDP. Upošteva v simulaciji tudi otroke in starejše v državah z razvitim gospodarstvom, kjer je pričakovana življenjska doba višja in prebivalstvo starejše, bi UTD vpliva na zmanjšanje revščine (v kolikor ni omejitve zgolj na otroke). V državah z razvijajočim gospodarstvom, kjer je prebivalstvo mlajše in v kolikor je omejenost zgolj na otroke, UTD ne vpliva na višino revščine kot tudi, če so vključeni tako otroci kot starejši.

Tabela 3 prikazuje izračun IMF o deležu bruto javnofinančnega stroška UTD po posameznih izbranih državah ter učinke na revščino ter na Gini koeficient.

Tabela 3: Bruto javnofinančni stroški in porazdelitveni učinki UTD: vsi posamezniki

Država (leto zadnjega podatka)	Bruto strošek delež BDP %	Zmanjšanje v Gini koeficientu	Začetni prag revščine (%)	Zmanjšanje praga revščine (odstotne točke)	Letna višina UTD na osebo
Brazilija (2013)	4,6	0,05	19,04	11,6	1.286 Real
Egipt (2012)	3,5	0,06	18,55	10,4	725 Pound
Francija (2010)	6,8	0,04	9,49	6,3	2.122 EUR
Mehika (2012)	3,7	0,06	19,68	12	4.994 Peso
Poljska (2013)	4,9	0,04	10,7	6,9	2.111 Zlot
Južnoafriška republika (2012)	2,3	0,05	23,65	10,8	1.584 Rand
Velika Britanija (2013)	6,7	0,04	9,28	6	1.839 Funt

Vir: IMF (2017, str. 52).

4.2 Predlog financiranja UTD v Sloveniji

V tem poglavju je podan predlog financiranja UTD za Slovenijo, izhajajoč iz proračunskih virov, v kombinaciji z uvedbo novega namenskega davčnega prihodka. Po izračunu, bi tako bilo mogoče financirati UTD na račun obstoječih transferov in na račun določenih sedanjih in novih davčnih prihodkov. Višina UTD bi po predlogu bila relativno nizka in bi znašala na prebivalca cca. 1.150 EUR na letni ravni.

Izračun je oblikovan na podlagi sledečih predpostavko kot so: število prebivalcev zajetih v izračun, ki bodo prejemniki UTD, vrste obstoječih finančnih virov (prerazporeditve) ter novi dodatni možni finančni viri. Podatki izhajajo iz Predloga zaključnega računa proračuna Republike Slovenije (v nadaljevanju RS) za leto 2017.

Za lažjo ilustracijo so navedeni tudi podatki glede višine določenih socialnih transferjev: Trenutni minimalni dohodek po podatkih Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2018) znaša 392,75 EUR (75 % višine osnovnih minimalnih življenjskih stroškov). Prag revščine je v letu 2017 znašal 636 EUR na mesec oziroma 7.628 EUR na leto na osebo. Povprečna mesečna plača je po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS) (2018) v mesecu oktobru 2018 znašala 1.086,80 EUR neto (1.676,38 EUR bruto), minimalna plača v letu 2018 znaša 638 EUR neto. Minimalni življenjski stroški za samsko osebo, 20 % nekmečko gospodinjstvo z dna dohodkovne porazdelitve znaša 613,41 EUR (leto 2016).

Po podatkih OECD (2016) Slovenija namenja za socialne izdatke 22,8 % BDP, kar pomeni 6.397 dolarjev na posameznika. Gre za socialne izdatke posameznikom ter gospodinjstvom namenjene tistim z nizkimi dohodki, za starejše, invalide, bolne, brezposelne ter mlade.

Prejemniki UTD bi bili vsi prebivalci stari med 18 in 65 let, ki jih je po podatkih SURS (2018) konec leta 2018 bilo 1.295.703. Razlog za zajem te starostne skupine je v delovni aktivnosti le-teh (mlajši od 18 let so vzdrževani člani, starejši od 65 let pa prejemajo sredstva iz naslova pokojninskega in invalidskega zavarovanja).

Mogoči finančni viri:

- transferi posameznikom in gospodinjstvom v višini 1.261.134.965 EUR, realizacija na postavki 411 iz Predloga zaključnega računa proračuna RS za leto 2017;
- uvedba dodatnih davčnih prihodkov za neposredne namene UTD, dodatna obremenitev osebnih dohodkov po vzoru nekdanjega davka na izplačane plače, ocena vira na podlagi podatkov Zaključnega računa proračuna RS za leto 2007 in 2008 je davčni prihodek znašal 391.540.626 EUR, v letu 2008 pa 229.651.092 EUR);
- prerazporeditev dela davka na dodano vrednost, prihodki iz naslova davka na dodano vrednost so v letu 2017 znašali 3.504.109.167 EUR, iz Predlog zaključnega računa proračuna RS za leto 2017, realizacija, pri čemer se 10 % nameni za UTD;
- prihranki iz naslova administrativnih stroškov delovanja centrov za socialno delo in zavodov za zaposlovanje v višini 4,8 % proračunskih sredstev. Po podatkih Predloga zaključnega računa proračuna RS za leto 2017 je znašala realizacija centrov za socialno delo 44.433.371 EUR in zavodov za zaposlovanje 26.666.846,38 EUR. Upošteva se navedeno, bi prihranek iz naslova obeh institucij znašal 3.412.810,43 EUR. Izbrani delež je apliciran na podlagi ugotovitev iz študije avtorja Dickinson (2012, junij) o ugotavljanju stroškov upravljanja Evropskega socialnega sklada, ki namenja spodbude za zaposlovanje in mobilnost delovne sile ter za socialno vključevanje in boju proti revščini za države članice iz Finančne perspektive 2007-2013. Na podlagi ocen sedmih držav članic je bilo ugotovljeno, da upravni, administrativni stroški znašajo 4,8 % njihovih proračunov iz Evropskega socialnega sklada.

Tabela 4 prikazuje finančne vire iz proračuna RS za financiranje UTD v Sloveniji.

Tabela 4: Finančni viri za financiranje UTD

Finančna sredstva	Višina finančnih sredstev (EUR)
Socialni transferi - transferi posameznikom in gospodinjstvom	1.261.134.965
Davek na dodano vrednost - delež 10 %	350.410.916,70

se nadaljuje

Finančna sredstva	Višina finančnih sredstev (EUR)
Nova dajatev - davek na izplačane plače	229.651.092

Administrativni prihranki iz naslova delovanja centrov za socialno delo ter zavodov za zaposlovanja zaradi manjšega obsega dela oziroma manjših pooblastil	3.412.810,43
	Σ 1.490.786.057

Vir: Ministrstvo za finance (2018), Ministrstvo za finance (brez datuma) in lastno delo.

Na podlagi predloga financiranja UTD je ugotovljeno, da kljub prerazporeditvi obstoječih davčnih prihodkov in uvedbi novega davčnega prihodka (brez upoštevanja fiskalnega pravila in vpliva na inflacijo), sredstva ne dosegajo niti višine minimalnega dohodka, še manj praga revščine. Nemogoče je torej zagotoviti v danih okvirih primerno višino UTD, ki bi dosegla nivo minimalnega dohodka, minimalne plače ali vsaj višine minimalnih življenjskih stroškov. Gre torej za finančno nevzdržno rešitev, ki bi lahko v primeru večjih posegov v strukturo proračuna ogrozila stabilnost javnih financ. Višina UTD na letni ravni cca. 1.150 EUR na posameznika ni smiselna, saj ta ne dosega glavnega namena UTD, tj. zagotavljanje večje socialne varnosti. Brez večjih posegov v proračunska sredstva ter brez novih večjih proračunskih virov uvedba UTD v smiselni višini, ni mogoča.

SKLEP

Namen naloge je ugotoviti ali je UTD moč financirati v okviru obstoječih proračunskih sredstev dolgoročno in vzdržno, brez da bi to vplivalo in ogrozilo obstoječi javnofinančni sistem. Zadolževanje za ta namen, bi bil nedopusten. Mnoge analize in tudi pilotni projekti izhajajo iz podobnih predpostavk nevtralnega proračuna, s prerazporeditvijo sredstev, s povečanjem obstoječih davčnih prihodkov ali morebitnimi novimi manjšimi davčnimi prilivi.

Glavni poudarki in ugotovitve iz zaključne strokovne naloge so, da zagovorniki UTD v prid ideji izpostavljajo predvsem pravičnost in zmanjšanje revščine, nasprotniki pa izpostavljajo finančno nevzdržnost ter kršitev načela vzajemnosti. Na podlagi analize izbranih pilotnih projektov financiranja UTD je ugotovljeno, da največjo oviro za izvedbo predstavljajo ravno finančni viri, ki prekomerno posegajo in obremenjujejo obstoječa proračunska sredstva. Upošteva dejstvo, da so pilotne projekte izvajali v državah z visokim deležem BDP za socialo ter razvitim in uspešnim gospodarstvom, kaže na kompleksnost in težavnost problematike financiranja UTD. Tudi predstavljeni simulaciji OECD ter IMF v zvezi z financiranjem UTD s predpostavko nevtralnega proračuna izbranih držav, po ocenah terja znatno povečanje deleža BDP ali dviga davkov za namene UTD. Predstavljen predlog izračuna financiranja UTD v Sloveniji z obstoječimi proračunskimi sredstvi in dodatnim davčnim prihodkom, ne bi dosegel višine ravni praga revščine, niti višine minimalnega dohodka. Lahko pa na drugi strani ogrozi javnofinančno stabilnost.

Na podlagi ugotovitev iz naloge, potrjujem postavljene hipoteze in menim, da za uvedbo UTD ni realne podlage, saj ta v okviru obstoječih proračunskih sredstev, tudi z uvedbo novega davčnega prihodka, ne omogoča primerne višine UTD, ki bi zagotavljala preživetje. Znesek cca. 1.150 EUR na osebo na letni ravni za UTD, ne dosega višine praga revščine, niti višine minimalnega dohodka. Morebitni znaten dvig obstoječih davkov ali

uvedba novih za namene UTD, pa bi imeli lahko negativne posledice na proračun. Potrjuje se tudi hipoteza, da UTD v Sloveniji zaradi nizke stopnje neenakosti dohodka, sistema socialna politike ter na splošno egalitarne družbe, ta niti ni potreben oziroma ni razlogov za njegovo uveljavitev. UTD bi tudi dodatno utrdil in povečal paternalistično percepcijo družbe ter zavrl individualno odgovornost. Prav tako se potrjuje hipoteza, da uvedba UTD ne rešuje odprtih vprašanj družbe, ki zahtevajo sistemske spremembe na področju trga dela do pokojninskega ter zdravstvenega sistema. Nasprotno, UTD zavira in ne motivira družbe k večjim spremembam.

Uvedba UTD v Sloveniji ni prava rešitev iz večih vidikov. Poleg ključnega finančnega vidika, da proračun ne more zagotavljati financiranja v smiselni višini, je vprašljiva tudi pogosto izpostavljena ambicioznejša rešitev, da bi UTD v celoti nadomestil obstoječo institucionalno ureditev na področju sociale in trga dela (centri za socialno delo ter zavodi za zaposlovanje). Vprašljiva je učinkovitost tovrstne reforme, saj bi ta lahko kljub pridobljenim dodatnim sredstvom na račun racionalizacije javnega servisa, kumulativno ne dosegla želenih učinkov.

Drugi nefinančni vidiki, ki niso v prid ideji UTD pa so povezani s slovenskim trgom dela in fleksibilnostjo le-tega. Morebitna uvedba UTD bi predstavljala dodatno oviro v razmerju med zaposlenimi ter delodajalci. Prejemnike UTD namreč vstop na trg dela praviloma ne bi motiviral. Razmere na trgu dela pa zahtevajo od posameznika, v kolikor ta želi ohraniti konkurenčno ravan, stalno izpopolnjevanje znanj in veščin, kar pa z vidika nekoga, ki prejema UTD ni motivacijsko in tudi delo kot tako razvrednoti.

Sklepna ugotovitev je, da UTD ni rešitev temveč je lahko ovira, tako s finančnega kot nefinančnega vidika. Financiranje UTD predstavlja preveliko breme celo za najbogatejše in gospodarsko najuspešnejše države, za Slovenijo še toliko bolj. V okviru sedanjih proračunskih okvirov je sicer mogoče realizirati idejo o UTD za aktivno populacijo, vendar ta zaradi relativno nizkega zneska, ni smiselna. Prav tako UTD ni rešitev iz nefinančnega vidika, saj je slovenska družba naravnana izrazito egalitarno in paternalistično, ki hkrati težko pristaja na korenite refomistične spremembe. Sedanji globalni položaj in družbena ureditev namreč sili ljudi k lastni individualni odgovornosti, prilagajanje razmeram in trendom na svetovnem trgu. Odločevalci v državi in vsi tisti, ki se spogledujejo z idejo UTD, bi lahko tako namesto v proračunsko prerazporejanje sredstev ter v nove dvige davkov, napore raje usmerili v rešitve, ki bi motivirale k večji delovni aktivnosti in samostojnosti, ne pa v pasivnost in odvisnost od socialnih programov.

LITERATURA IN VIRI

1. Anderson, E. (2004). Dodatne svobode. V I. Pribac (ur.), *Brezplačno kosilo za vse? Predlog univerzalnega temeljnega dohodka* (str. 75-78). Ljubljana: Založba Krtina.
2. Barry, B. (2004). UTD in delovna etika. V I. Pribac (ur.), *Brezplačno kosilo za vse? Predlog univerzalnega temeljnega dohodka* (str. 67-73). Ljubljana: Založba Krtina.
3. Basic Income Earth Network. (2018). *About Basic Income*. Pridobljeno 21. maja 2018 iz <http://basicincome.org/basic-income/>
4. Brščič, B. (2011). UTD kot izziv politični ekonomiji kapitalizma. V I. Pribac & V. Korošec (ur.), *UTD v Sloveniji* (str. 167-177). Ljubljana: Založba Krtina.
5. Brščič, B. (2017, 23. februar). Utopija univerzalnega temeljnega dohodka. *Reporter*, str. 27.

6. Cohen, J. & Rogers, J. (2004). Uvod urednikov. V I. Pribac (ur.), *Brezplačno kosilo za vse? Predlog univerzalnega temeljnega dohodka* (str. 15-19). Ljubljana: Založba Krtina.
7. Damijan P., J. (2017, 6. februar). *Čas za univerzalni temeljni dohodek?* [objava na blogu]. Pridobljeno 12. junija 2018 iz <https://damijan.org/2017/02/06/cas-za-univerzalni-temeljni-dohodek/>
8. Dickinson P. (2012, junij). *Study Measuring Current and Future Requirements on Administrative Cost and Burden of Managing the ESF: Final Report*. Birmingham: EPEC in association with COWI.
9. Dragoš, S. (2004). Metadiskurz o UTD. V I. Pribac (ur.), *Brezplačno kosilo za vse? predlog univerzalnega temeljnega dohodka* (str. 129-137). Ljubljana: Založba Krtina.
10. Galston, R. (2004). Kaj pa vzajemnost? V I. Pribac (ur.), *Brezplačno kosilo za vse? Predlog univerzalnega temeljnega dohodka* (str. 41-45). Ljubljana: Založba Krtina.
11. IMF - International Monetary Fund. (2017, oktober). *Fiscal Monitor. Tackling Inequality*. Washington DC: International Monetary Fund.
12. Kela. (2018). *Basic Income Experiment 2017 – 2018*. Pridobljeno 21. junija 2018 iz <https://www.kela.fi/web/en/basic-income-experiment-2017-2018>
13. Korošec, V. (2010). *Uvedba UTD v Sloveniji – zakaj in kako?* Zbirka delovni zvezek Urad za makroekonomske raziskave in razvoj, št. 6/2010. Ljubljana: Urad za makroekonomske raziskave in razvoj.
14. Kovač, B. (2016, 10. junij). Prihodnost UTD-ja. *Mladina*. Pridobljeno 12. junija 2018 iz <https://www.mladina.si/174696/prihodnost-utd-ja/>
15. Mihalič, R. (2015). *Pravni in drugi vidiki koncepta univerzalnega temeljnega dohodka kot svojevrstne oblike socialne varnosti*. Ljubljana: Pravna fakulteta.
16. Mihalič, R. & Strban, G. (2015). *Univerzalni temeljni dohodek*. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ekonomska fakulteta Ljubljana.
17. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2018) iz http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/denarna_socialna_pomoc/
18. Ministrstvo za finance. (2018). *Predlog zaključnega računa proračuna RS za leto 2017*. Ljubljana: Ministrstvo za finance.
19. Ministrstvo za finance. (brez datuma). *Zaključni račun proračuna RS za leto 2007 in 2008*. Ljubljana: Ministrstvo za finance.
20. Müller, W. (2014). *Does an Unconditional Basic Income Provide Higher Effectiveness and Efficiency?: An Analysis of the Social Security System of Germany, Sweden and the United Kingdom*. Hamburg: Anchor Academic Publishing.
21. Musk, E. (2017, 16. februar). *Elon Musk says Universal Basic Income is "Going to be Necessary"*. [YouTube]. Pridobljeno 11. junija 2018 iz <https://www.youtube.com/watch?v=e6HPdNBicM8>
22. Offe, C. (2004). Poti od tod. V I. Pribac (ur.), *Brezplačno kosilo za vse? Predlog univerzalnega temeljnega dohodka* (str. 111-113). Ljubljana: Založba Krtina.
23. Office of Parliamentary Budget Officer. (2018, 17. april). *Costing a National Guaranteed Basic Income Using the Ontario Basic Income Model*. Pridobljeno 29. junija 2018 iz http://www.pbo-dpb.gc.ca/en/blog/news/Guaranteed_Basic_Income
24. Ontario. (brez datuma). *Ontario Basic Income Pilot*. Pridobljeno 28. junija 2018 iz <https://www.ontario.ca/page/ontario-basic-income-pilot>
25. Organisation for Economic Cooperation and Development. (2016). *Society at a Glance*. OECD Social Indicators. Pariz: OECD Publishing.
26. Organisation for Economic Cooperation and Development. (2017). *Basic income as a policy option: Can it add up? Policy Brief on The Future of Work*. OECD: Publishing, Paris.

27. Organisation for Economic Cooperation and Development. (2018). *Economis Survey of Finland 2018*. Pridobljeno 21. junija 2018 iz <http://www.oecd.org/economy/economic-survey-finland.htm>
28. Organisation for Economic Cooperation and Development. (brez datuma). *Data*. Pridobljeno 1. julija 2018 iz <https://data.oecd.org/>
29. Parncutt, R. (2006-2016). *Free enterprise without poverty*. Pridobljeno 27. maja 2018 iz <http://www.parncutt.org/BIFT2.html>
30. Phelps, S. E. (2004). Subvencionirajte plače. V I. Pribac (ur.), *Brezplačno kosilo za vse? Predlog univerzalnega temeljnega dohodka* (str. 59-65). Ljubljana: Založba Krtina.
31. Piketty, T. (2016, 13. december). Basic income or fair wage? *Le Monde*. [objava na blogu]. Pridobljeno 12. junija 2018 iz <http://piketty.blog.lemonde.fr/2016/12/13/basic-income-or-fair-wage/>
32. Pribac, I. (2009). Univerzalni temeljni dohodek namesto transferjev. *Razgledi.net*. Pridobljeno 26. maja 2018 iz <https://www.razgledi.net/2009/03/26/univerzalni-temeljni-dohodek-namesto-socialnih-transferjev/>
33. Pribac, I. & Korošec, V. (2011). *Premisleki, stališča, dokumenti*. Ljubljana: Založba Krtina.
34. Radej (2004). Univerzalni temeljni dohodek. Financiranje lenobe? V I. Pribac (ur.), *Brezplačno kosilo za vse? Predlog univerzalnega temeljnega dohodka* (str. 143-151). Ljubljana: Založba Krtina.
35. Raventós, D. (2007). *Basic Income: The material Conditions od Freedom*. London: Pluto Press.
36. Rener, T. (2004). Nasvidenje v Afriki. V I. Pribac (ur.), *Brezplačno kosilo za vse? Predlog univerzalnega temeljnega dohodka* (str. 153-157). Ljubljana: Založba Krtina.
37. Rothschild, E. (2004). Varnost in laissez-faire. V I. Pribac (ur.), *Brezplačno kosilo za vse? Predlog univerzalnega temeljnega dohodka* (str. 55). Ljubljana: Založba Krtina.
38. Samuelson, A. P. & Nordhaus, D. W. (2002). *Ekonomija*. Ljubljana: Založba GV.
39. Schachtschneider, J. (2014). *Freiheit, Gleichkeit, Gelassenheit: Mit dem ökologischen Grundeinkommen aus der Wachstumsfalle*. München: Oekom verlag.
40. Solow, M. R. (2004). Predgovor. V I. Pribac (ur.), *Brezplačno kosilo za vse? Predlog univerzalnega temeljnega dohodka* (str. 9). Ljubljana: Založba Krtina.
41. Statistični urad Republike Slovenije. (2018). *Podatki. Plače in stroški dela*. Pridobljeno 11. julija 2018 iz <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/15>
42. Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma). *Podatki. Prebivalci*. Pridobljeno iz <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/17>
43. Šušteršič, J. (2004). Človekov razvoj, liberalna skupnost in tehnološki napredek. V I. Pribac (ur.), *Brezplačno kosilo za vse? Predlog univerzalnega temeljnega dohodka* (str. 159-163). Založba: Krtina.
44. Van Parijs, P. (1995). *Real Freedom For All. What (if anything) Can Justify Capitalism?* Oxford: Oxford University Press.
45. Van Parijs, P. (2004a). "Basic Income: A Simple and Powerful Idea for the Twenty-first Century". *Politics and Society*, 32(1), 7–39.
46. Van Parijs, P. (2004b). Temeljni dohodek za vse. V I. Pribac (ur.), *Brezplačno kosilo za vse? Predlog univerzalnega temeljnega dohodka* (str. 19-37). Ljubljana: Založba Krtina.
47. Varoufakis, Y. (2017, 22. oktober). The Universal Dividend and Basic Income. *Truthdig*. Pridobljeno 9. junija 2018 iz <https://www.truthdig.com/videos/yanis-varoufakis-make-universal-basic-income-work-video/>

48. Wright, E. O. (2005). *Basic Income as a Socialist Project. US-BIG Congress*. Madison: University of Wisconsin.
49. Y Combinator. (2017, september). *Y Combinator Research. Basic Income Project Proposal*. Pridobljeno 30. junija 2018 iz <https://static1.squarespace.com/static/599c23b2e6f2e1aeb8d35ec6/t/59c3188c4c326da3497c355f/1505958039366/YCR-Basic-Income-Proposal.pdf>
50. Zver, M. (2004). Nepravičnost univerzalnega temeljnega dohodka. V I. Pribac (ur.), *Brezplačno kosilo za vse? Predlog univerzalnega temeljnega dohodka*, (str. 165-168). Ljubljana: Založba Krtina.